

Ko paredz jaunais Nacionālās kibedrošības likums?

2024. gada 1. septembrī stājās spēkā š.g. 20. jūnijā Saeimā pieņemtais Nacionālās kibedrošības likums, kas aizstās Informācijas tehnoloģiju drošības likumu. Likums stiprinās un uzlabos kibedrošību Latvijā, kā arī ieviesīs 2022. gadā pārskatīto ES Tīklu un informācijas sistēmu drošības direktīvu jeb “NIS2”, ar ko paredzēts panākt vienādi augstu kibedrošības līmeni visā Eiropas Savienībā (ES). Vienlaikus ar NIS2 direktīvas ieviešanu Latvijā būtiski tiks celtas kibedrošības prasības un tiks paplašināts to nozaru skaits, kurām būs jāievēro kibedrošības noteikumi. Saskaņā ar Aizsardzības ministrijas aprēķiniem jaunais likums attieksies uz vairāk nekā 2000 subjektiem. Tādējādi ar paplašināto subjektu loku tiks nodrošināts vienlīdzīgs kibedrošības līmenis starp dažādām nozarēm Latvijā un arī starp publisko un privāto sektoru. Likuma subjektiem būs jāreģistrējas līdz 2025. gada 1. aprīlim.

Paplašināts subjektu loks

Nacionālās kibedrošības likums attieksies uz būtisko un svarīgo pakalpojumu sniedzējiem, kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) kritisko infrastruktūru. Tādējādi jaunais likums aizstās Informācijas tehnoloģiju drošības likumā ietvertās subjektu kategorijas “pamatpakalpojumu sniedzēji” un “digitālo pakalpojumu sniedzēji” ar “**būtisko pakalpojumu sniedzēji**” un “**svarīgo pakalpojumu sniedzēji**”. Likuma 20. un 21. pantā ir noteikti kritēriji, pēc kuriem tiek definēta publiskā un privātā sektora organizācijas piederība kādai no likuma subjektu grupām. Uzņēmumu iekļaušanas kritēriji ir gan joma, kurā tie darbojas, gan uzņēmuma lielums un finanšu apgrozījums. Līdzīgi kā līdz šim IKT kritiskās infrastruktūras sarakstā ietilpstošās iestādes un uzņēmumus apstiprinās Ministru kabinets.

Būtisko pakalpojumu sniedzēji

- ❖ Augstākā līmeņa domēnu nosaukumu reģistra uzturētājs
- ❖ Domēnu nosaukumu sistēmas pakalpojumu sniedzējs
- ❖ Elektronisko sakaru komersants
- ❖ Kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs
- ❖ Tiešās pārvaldes iestāde, valsts institūcija un privāto tiesību juridiskā persona, kas pilda valsts pārvaldes deleģētu uzdevumu (izņemot valsts drošības iestādes)
- ❖ Atvasināta publiska persona
- ❖ Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi
- ❖ Iestāde vai saimnieciskās darbības veicējs, kura darbības traucējums var būtiski ietekmēt sabiedrības drošību, valsts aizsardzību, sabiedrības veselību vai var radīt būtisku sistēmisku risku, jo īpaši nozarēs, kurās šādam traucējumam var būt pārrobežu ietekme

Liels saimnieciskās darbības veicējs, Latvijā vienīgais konkrētā pakalpojuma sniedzējs, vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, kas darbojas:

- ❖ **enerģētikas nozarē** (energoapgāde, naftas apgāde, ūdeņraža apgāde)
- ❖ **transporta nozarē** (aeronavigācijas pakalpojumi, gaisa kuģa ekspluatanti, lidlauka vai citu civilās aviācijas objektu un iekārtu ekspluatanti, dzelzceļa pārvadātāji, dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāji, kuģošanas kompānijas, ostas pārvaldes, komersanti, kuri veic komercdarbību ostas teritorijā, komersanti, kuri pārvalda valsts autoceļus vai veic valsts autoceļu infrastruktūras uzturēšanas darbus, intelektisko transporta sistēmu operatori)
- ❖ **medicīnas un farmācijas nozarē** (ārstniecības iestādes, ES references laboratorija, komersanti, kas veic izpēti un izstrādi darbības attiecībā uz zālēm, ražo zāles un aktīvās vielas, kritiski svarīgo medicīnisko ierīču ražotājs)
- ❖ **ūdens apgādes nozarē** (dzeramā ūdens piegādātājs vai izplatītājs, ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs)
- ❖ **telekomunikāciju un IKT nozarē** (interneta plūsmu apmaiņas punkta pakalpojumi, mākoņdatošana pakalpojumi, datu centru pakalpojumi, satura piegādes tīkla pakalpojumi, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pārvaldības vai kibedrošības pakalpojumu sniedzēji, tiešsaistes meklētājprogrammas pakalpojumu sniedzēji, sociālo mediju platformas pakalpojumu sniedzēji)
- ❖ **finanšu pakalpojumu nozarē** (kredītiestāde, centrālais darījumu partneris vai tirdzniecības vieta Finanšu instrumentu tirgus likuma izpratnē)
- ❖ **kosmosa nozarē**

Svarīgo pakalpojumu sniedzēji

- ❖ Vidējs vai liels saimnieciskās darbības veicējs, vai Latvijā vienīgais konkrētā pakalpojuma sniedzējs, vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, kas darbojas:
 - ❖ **pasta un kurjeru pakalpojumu** jomā
 - ❖ **atkritumu apsaimniekošanas** jomā
 - ❖ **ķīmikāliju** izgatavošanas, ražošanas un izplatīšanas vairumtirdzniecības jomā
 - ❖ **pārtikas ražošanas**, pārstrādes un izplatīšanas vairumtirdzniecības jomā
 - ❖ **ražošanas jomā** (medicīnisko ierīču, datoru, elektronisko un optisko iekārtu, citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu, automobiļu, piekabju un puspiekabju, citu transportlīdzekļu ražošana)
 - ❖ **digitālo pakalpojumu** sniegšanas jomā (tiešsaistes tirdzniecības vietas pakalpojumu sniedzējs, sociālo mediju platformas pakalpojumu sniedzējs)
 - ❖ **apsardzes pakalpojumu** jomā
 - ❖ **kā zinātniskā institūcija**
- ❖ Izglītības informācijas sistēmas uzturētājs, kas veic Latvijā akreditētas izglītības iestādes izglītojamo personu datu elektronisku apstrādi
- ❖ Uzticamības pakalpojumu sniedzējs, kurš nav kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs

Vidējs saimnieciskās darbības veicējs, kurš darbojas:

- ❖ **enerģētikas nozarē** (energoapgāde, naftas apgāde, ūdeņraža apgāde)
- ❖ **transporta nozarē** (aeronavigācijas pakalpojumi, gaisa kuģa ekspluatanti, lidlauka vai citu civilās aviācijas objektu un iekārtu ekspluatanti, dzelzceļa pārvadātāji, dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāji, kuģošanas kompānijas, ostas pārvaldes, komersanti, kuri veic komercdarbību ostas teritorijā, komersanti, kuri pārvalda valsts autoceļus vai veic valsts autoceļu infrastruktūras uzturēšanas darbus, intelektisko transporta sistēmu operatori)
- ❖ **medicīnas un farmācijas nozarē** (ārstniecības iestādes, ES references laboratorija, komersanti, kas veic izpēti un izstrādi darbības attiecībā uz zālēm, ražo zāles un aktīvās vielas, kritiski svarīgo medicīnisko ierīču ražotājs)
- ❖ **ūdens apgādes nozarē** (dzeramā ūdens piegādātājs vai izplatītājs, ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs)
- ❖ **telekomunikāciju un IKT nozarē** (interneta plūsmu apmaiņas punkta pakalpojumi, mākoņdatošanas pakalpojumi, datu centru pakalpojumi, satura piegādes tīkla pakalpojumi, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pārvaldības vai kibernetikas pakalpojumu sniedzēji, tiešsaistes meklētājprogrammas pakalpojumu sniedzēji, sociālo mediju platformas pakalpojumu sniedzēji)
- ❖ **finanšu pakalpojumu nozarē** (kredītiestāde, centrālais darījumu partneris vai tirdzniecības vieta Finanšu instrumentu tirgus likuma izpratnē)
- ❖ **kosmosa nozarē**

Kritēriji vidējiem un lieliem uzņēmumiem

Vidējs saimnieciskās darbības veicējs — juridiskā vai fiziskā persona vai šādu personu apvienība, kas veic saimniecisko darbību Latvijas Republikā un atbilst visām šādām pazīmēm:

- 1) saimnieciskās darbības veicējs nodarbina līdz 249 nodarbinātajiem;
- 2) saimnieciskās darbības veicēja pēdējā finanšu gada kopējais neto apgrozījums ir vismaz 10 miljoni *euro*, bet nepārsniedz 50 miljonus *euro* vai gada bilances kopsumma ir vismaz 10 miljoni *euro*, bet nepārsniedz 43 miljonus *euro*.

Liels saimnieciskās darbības veicējs — juridiskā vai fiziskā persona vai šādu personu apvienība, kas veic saimniecisko darbību Latvijas Republikā un atbilst vismaz vienai no šādām pazīmēm:

- 1) saimnieciskās darbības veicējs nodarbina vismaz 250 nodarbinātos;
- 2) saimnieciskās darbības veicēja pēdējā finanšu gada kopējais neto apgrozījums pārsniedz 50 miljonus *euro* un gada bilances kopsumma pārsniedz 43 miljonus *euro*.

Būtiskākie subjektu pienākumi

Pienākums reģistrēties līdz 01.04.2025	Uzņēmumiem un iestādēm pašiem būs jāizvērtē sava atbilstība likumam. Atbilstības gadījumā par būtisko vai svarīgo pakalpojumu sniedzēja statusu būs jāpaziņo elektroniski Nacionālajam kiberdrošības centram līdz 2025. gada 1. aprīlim .
Pienākums iecelt atbildīgo personu līdz 01.10.2025	Katram subjektam būs pienākums iecelt kiberdrošības pārvaldnieku un par to paziņot kompetentām iestādēm līdz 2025. gada 1. oktobrim . Šāda pārvaldnieka iecelšana veicinās efektīvu IKT infrastruktūras pārvaldību un drošību. Kiberdrošības pārvaldnieka prasības būs noteiktas gaidāmajos Ministru kabineta (MK) noteikumos par minimālajām kiberdrošības prasībām, kas pašlaik ir vēl izstrādē. Jaunos MK noteikumus tiek plānots pieņemt līdz š.g. 17. oktobrim. Sagaidāms, ka kiberdrošības pārvaldniekam būs jāatbilst minimālām kvalifikācijas un drošības prasībām.
Pienākums iesniegt pašvērtējuma ziņojumu līdz 01.10.2025	Līdz 2025. gada 1. oktobrim subjektiem būs jāiesniedz pašvērtējuma ziņojums. Šajā ziņojumā būs jānorāda, vai likuma subjekts atbilst likumā noteiktajām prasībām un jāpaskaidro neatbilstība, ja tāda tiek konstatēta. Pašvērtējuma ziņojuma veidlapa būs pieejama ar jaunajiem MK noteikumiem. Šāds ziņojums būs jāiesniedz reizi 3 gados, ja subjekti nav A drošības klases subjekti, kam savukārt ziņojums jāiesniedz reizi gadā. Svarīgi minēt, ka neatbilstības gadījumā subjektiem var tikt piemērots pienākums veikt ārējo auditu, kura izmaksas būs jāsniedz pašam subjektam.
Pienākums ievērot atbilstību minimālajām kiberdrošības prasībām	Likums noteic pienākumu veikt piemērotus un samērīgus tehniskos un organizatoriskos pasākumus, lai pārvaldītu kiberriskus un novērstu vai līdz minimumam samazinātu kiberincidentu ietekmi uz subjekta pakalpojumu saņēmējiem un uz citiem pakalpojumiem. Līdz ar to subjektiem būs pienākums organizēt kiberdrošības pārvaldības procesus, ievērot kiberhigiēnu, izvērtēt konfidencialitātes, integritātes un traucējumu riskus, kā arī izveidot pasākumus risku mazināšanai un kiberrisku pārvaldības un IKT darbības nepārtrauktības plānu. Gaidāmie MK noteikumi noteiks prasības attiecīgi subjektu veidam un to risku kategorijai. Šie jaunie MK noteikumi aizstās esošos 2015. gada 28. jūlija MK noteikumus Nr. 442 "Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām", kas zaudēs spēku š.g. 18. oktobrī.
Pienākums ziņot par kiberdrošības incidentiem	<p>Kiberdrošības incidentu gadījumā būs noteikta kārtība, kādā ir jāziņo kompetentajām iestādēm. Līdz šim ziņošanas prasības bija ietvertas vairākos normatīvos aktos, kas tagad būs apvienotas vienuviet kiberdrošības likumā.</p> <p>Konstatējot kiberincidentu, subjektam nekavējoties būs jāveic visas kiberincidenta novēršanai nepieciešamās darbības, kā arī nekavējoties par kiberincidentu jāinformē kompetento kiberincidentu novēršanas institūciju un jāizpilda tās sniegtos norādījumus par rīcību kiberincidenta gadījumā. Nozīmīga kiberincidenta gadījumā būs jāiesniedz agrīnais brīdinājums nekavējoties, bet ne vēlāk kā 24 stundu laikā un 72 stundu laikā (uzticamības pakalpojumu sniedzējam – 24 stundu laikā) jāiesniedz sākotnējais ziņojums par nozīmīgu kiberincidentu. Tomēr ir aicinājums ziņot par katru konstatēto incidentu vai par gandrīz notikušu kiberincidentu vai kiberapdraudējumu, jo kompetentās institūcijas var palīdzēt tos novērst un iesaistīt operatīvās iestādes pēc nepieciešamības. Brīvprātīga ziņošana par gandrīz notikušu kiberincidentu vai kiberapdraudējumu neuzliks personai papildu pienākumus.</p>

Neatbilstības gadījumā – ievērojami naudas sodi

Likums noteic soda naudas piemērošanu un piespiedu izpildes noteikumus būtisku neatbilstību konstatēšanas gadījumā. Kompetentās iestādes būs tiesīgas piemērot sodus:

- ❖ Būtisko pakalpojumu sniedzējiem **līdz 10 miljoniem euro**, bet, ja tā pēdējā finanšu gada kopējā neto apgrozījumu summa pārsniedz 500 miljonus *euro*, **līdz 2% no neto apgrozījuma**.
- ❖ Svarīgo pakalpojumu sniedzējiem **līdz 7 miljoniem euro**, bet ja tā pēdējā finanšu gada kopējā neto apgrozījumu summa pārsniedz 500 miljonus *euro*, **līdz 1.4% no neto apgrozījuma**.
- ❖ IKT kritiskās infrastruktūras īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam **līdz 10 miljoniem euro**, bet ja tā pēdējā finanšu gada kopējā neto apgrozījuma summa pārsniedz 500 miljonu *euro*, **līdz 2% no neto apgrozījuma**.

MK noteiks kārtību kādā nosakāms finanšu gada neto apgrozījums, no kura aprēķina soda naudu, un soda naudas apmēra noteikšanas kritērijus.

Jautājumu gadījumā sazinieties ar COBALT speciālistiem:



Indriķis Liepa
Partneris
indrikis.liepa@cobalt.legal



Agnese Gerharde
Vecākā speciāliste
agnese.gerharde@cobalt.legal